

ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΙΕΡΑ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ: ΧΩΡΟΤΑΞΙΑ, ΚΤΙΡΙΑ, ΑΝΑΘΗΜΑΤΑ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΩΝ ΑΓΑΘΩΝ - Ζ' ΕΞΑΜΗΝΟ
ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ 2023-2024
ΔΙΔΑΣΚΟΥΣΑ: ΕΛΕΝΗ ΖΥΜΗ

ΘΕΜΑΤΑ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η εκπόνηση εργασίας, η παρουσίασή της μέσα στην αίθουσα κατά τη διάρκεια του εξαμήνου και η γραπτή παράδοσή της είναι υποχρεωτική για όλους τους φοιτητές, παλαιούς και νέους, και συνυπολογίζεται στη βαθμολογία του μαθήματος σε ποσοστό 50%. Τις εργασίες μπορείτε να τις αναλάβετε ανά δύο ή ατομικά.

Οι εργασίες χρειάζεται να εστιάσουν στις παραμέτρους εκείνες στις οποίες δίνεται έμφαση στο μάθημα, δηλαδή α) στις αλλαγές που παρατηρούνται στα οικοδομήματα και στους τύπους των αναθημάτων των ιερών κατά την περίοδο που έχετε αναλάβει, β) σε πιθανές αλλαγές του τελετουργικού και γ) στη μορφή των αθλητικών ή άλλων αγώνων. Οι πολιτικές, κοινωνικές, οικονομικές ή άλλες εξελίξεις (π.χ. αλλαγές στη λατρεία, προσθήκη νέων θεών, κ.ά.) συχνά επέβαλαν την μετεξέλιξη του ιερού, με την προσθήκη νέων κτηρίων ή διαφορετικών κατηγοριών αναθημάτων. Παρακαλώ να ακολουθήσετε τις παραπάνω κατευθύνσεις και **να μην περιοριστείτε στην αναλυτική παρουσίαση της αρχιτεκτονικής ή του γλυπτού διακόσμου των οικοδομημάτων των ιερών**.

Έκταση γραπτής εργασίας: 7-12 σελίδες. Η εργασία θα περιλαμβάνει υποσημειώσεις και βιβλιογραφία (η βιβλιογραφία δεν υπολογίζεται στον αριθμό των σελίδων).

Προφορική παρουσίαση: 15 λεπτά (περίπου 12 διαφάνειες σε Power Point) μέσα στην αίθουσα για να υπάρχει περιθώριο για συζήτηση.

Παράδοση γραπτής εργασίας: μία εβδομάδα μετά την ημερομηνία εξέτασης του μαθήματος.

Ενημερώστε με email (ezimi@uop.gr) για το θέμα που θα επιλέξετε και για την ημερομηνία που σας εξυπηρετεί να παρουσιάσετε. Οι ημερομηνίες αναφέρονται στο τέλος του κειμένου.

ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΘΑ ΒΟΗΘΗΣΟΥΝ ΤΑ ΕΞΗΣ:

Βλαχόπουλος, Α., *Αρχαιολογία* - όλοι οι τόμοι Πελοπόννησος, Εύβοια και Στερεά Ελλάδα, Νησιά του Αιγαίου, Μακεδονία, κλπ.

Gruben, G., *Ιερά και Ναοί των Αρχαίων Ελλήνων*. Μτφρ. Δ. Ακτσελή, Αθήνα 2000.

Παπαχατζής, Ν., *Παυσανίου Ελλάδος Περιήγησις*, Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών 2004.

ΟΛΥΜΠΙΑ

1. Οι λατρείες γυναικείων θεοτήτων στο ιερό της Ολυμπίας διαχρονικά (**Βασίλης Μανιμάνης – Παναγιώτα Αντωνίου, 14/12**)

Λιάγκουρας, Χ., Η λατρεία των γυναικείων θεοτήτων στην Ολυμπία, Ήρα και Άρτεμη, *Ηλειακή Πρωτοχρονιά - Ηλειακό Πανόραμα* 2015, 1-9.

Λουμιώτη-Γουρλομάτη, Κ., *Λατρείες της Ολυμπίας και πρόταση παρουσίασης τους στο Νέο Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας μέσω νέων τεχνολογιών* (αδημοσίευτη διπλωματική εργασία)

ΠΜΣ, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου, Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Διαχείρισης Πολιτισμικών Αγαθών), Καλαμάτα 2020.

Μαράντου, Ε., *Θεότητες, λατρεία και χωροθεσία λατρευτικών τόπων στην κεντρική και νότια Πελοπόννησο* (διδακτορική διατριβή, Ιόνιο Πανεπιστήμιο), Κέρκυρα 2013.

2. Το ιερό της Ολυμπίας κατά την πρώτη εποχή του Σιδήρου και τους Γεωμετρικούς χρόνους και οι απαρχές των Ολυμπιακών αγώνων (για τις απαρχές, βλ. άρθρο **Βαλαβάνη αναρτημένο στο e-class του μαθήματος**) (**Άρτεμις Φωτοπούλου, 7/12**)
3. Το ιερό της Ολυμπίας στους αρχαϊκούς χρόνους (**Αλέξιος Νομικός, 21/12**)
4. Το ιερό της Ολυμπίας κατά τους κλασικούς χρόνους (**Νικηφόρος Κρικρής – Κων/να Ζερίτη, 14/12**)
5. Το ιερό της Ολυμπίας κατά τους ελληνιστικούς χρόνους (**Αρετή Νταούλη – Σταυρούλα Σκλάβου, 14/12**)

Βιβλιογραφία

Βαλαβάνης, Π., *Ιερά και Αγώνες στην αρχαία Ελλάδα: Ολυμπία, Δελφοί, Ισθμία, Νεμέα*, Εκδ. Καπόν, Αθήνα 2017 (στη βιβλιοθήκη της Σχολής).

Fontenrose, J., *The hero as athlete, CSCA (University of California Studies in Classical Antiquity)* 1 (1968), 73–104.

Herrmann, H.-V., 'Pelops in Olympia', στο: *ΣΤΗΛΗ. Τόμος εις μνήμην, Νικολάου Κοντολέοντος*, Αθήνα 1980, 59–74.

Mallwitz, A., 'Cult and competition locations at Olympia', στο: W.J. Raschke (επιμ.), *The archaeology of the Olympics: the Olympics and other festivals in antiquity*. Wisconsin Studies in Classics), Wisconsin 1988, 79–109.

Morgan, C., *Athletes and Oracles. The Transformation of Olympia and Delphi in the Eighth Century B.C.*, Cambridge, 1990 (στη βιβλιοθήκη της Σχολής).

Morgan, C., *The origins of pan-hellenism*, στο: N. Marinatos - R. Hägg (επιμ.), *Greek Sanctuaries. New Approaches*. London, 1993, 18-44 (ολόκληρο το βιβλίο είναι αναρτημένο στο e-class).

Scott, M., *Delphi and Olympia: The Spatial Politics of Panhellenism in the Archaic and Classical Periods*, Cambridge University Press, 2010 (το δανείζετε από εμένα).

Χατζή, Γ.Ε., *Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ολυμπίας*, Ίδρυμα Λάτση, Αθήνα 2008 (https://www.latsis-foundation.org/content/elib/book_15/olympia_gr.pdf).

ΔΗΛΟΣ

6. Το ιερό του Απόλλωνα στη Δήλο στους γεωμετρικούς και αρχαϊκούς χρόνους (**Μαίρη Λιβιτσάνου - Ελένη Λάτση, 14/12**)
7. Το ιερό του Απόλλωνα στη Δήλο στους κλασικούς χρόνους (**Σωκράτης Ανδρέου, 12/12**)
8. Το ιερό του Απόλλωνα στη Δήλο στους ελληνιστικούς χρόνους (**Χρυσούλα Τόλη - Αγγελική Πετροπούλου, 7/12**)

Βιβλιογραφία

Ζαφειροπούλου, Φ. Ν., *Δήλος. Μαρτυρίες από τα Μουσειακά ευρήματα*, Εκδόσεις Αδάμ, Αθήνα 1998.

Ζαφειροπούλου Φ., *Δήλος. Τα μνημεία και το μουσείο*, Εκδόσεις Κρήνη, Αθήνα 1993.

Λαμπρινουδάκης, Β., *Ιστορία και Μνημεία της Δήλου*, 2019

(<https://diazoma.gr/site-assets/%CE%99%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%A1%CE%99%CE%91-%CE%9A%CE%91%CE%99-%CE%9C%CE%9D%CE%97%CE%9C%CE%95%CE%99%CE%91-%CE%A4%CE%97%CE%A3-%CE%94%CE%97%CE%9B%CE%9F%CE%A5.pdf>)

Moretti J.- C., *Κυκλάδες-Δήλος, Αρχαιολογία και Τέχνες* 135 (2021) (www.archaiologia.gr)

Roussel, P., *Δήλος η πανίερη νήσος*, Εκδόσεις Δημιουργία, Αθήνα 1990.

Τσάκος, Κ., *Δήλος – Μύκονος. Ιστορικός και Αρχαιολογικός Οδηγός*, Εκδόσεις Έσπερος, Αθήνα 1998.
Χατζηδάκης, Π.Ι., *Δήλος*, Ίδρυμα Λάτση, Αθήνα 2003 (https://www.latsis-foundation.org/content/elib/book_5/delos_gr.pdf).

ΙΣΘΜΙΑ

9. Το ιερό του Ποσειδώνα στην Ισθμία κατά τους γεωμετρικούς και αρχαίους χρόνους (**Ειρήνη Μιχαλακάκου, 21/12**)
10. Το ιερό του Ποσειδώνα στην Ισθμία κατά τους κλασικούς και ελληνοιστικούς χρόνους (**Αντωνία Συργιάννη – Ηρώ Πασχάλη, 21/12**)

Βιβλιογραφία

Βαλαβάνης, Π., *Ιερά και Αγώνες στην αρχαία Ελλάδα: Ολυμπία, Δελφοί, Ισθμία, Νεμέα*, Εκδ. Καπόν, Αθήνα 2017 (στη βιβλιοθήκη της Σχολής).

Fontenrose, J., The hero as athlete, *CSCA (University of California Studies in Classical Antiquity)* 1 (1968), 73–104.

Gebhard, E.R., 'The evolution of a pan-Hellenic sanctuary: from archaeology towards history at Isthmia', στο: N. Marinatos - R. Hägg (επιμ.), *Greek sanctuaries. New approaches*, London & New York 1993, 154–177 (ολόκληρο το βιβλίο είναι αναρτημένο στο e-class).

Gebhard, E.R. – Dickie, M.W., 'Melikertes-Palaimon, hero of the Isthmian games', στο: Hägg, R. (επιμ.), *Ancient Greek hero cult* *Ancient Greek hero cult. Proceedings of the Fifth International Seminar on ancient Greek cult, organized by the Department of Classical Archaeology and Ancient History, Göteborg University, 21–23 April 1995*. ActaAth-80, 16, Stockholm 1999, 159–165.

Morgan, C., The origins of pan-hellenism, στο: N. Marinatos - R. Hägg (επιμ.), *Greek Sanctuaries. New Approaches*. London, 1993, 18-44 (ολόκληρο το βιβλίο είναι αναρτημένο στο e-class).

Morgan, C., The evolution of a sacral landscape: Isthmia, Perachora and the early Corinthian state, στο: S. Alcock - R. Osborne (επιμ.), *Placing the Gods, Sanctuaries and Sacred Space in Ancient Greece*, Oxford 1994, 106-143.

Επίσης, οι τόμοι της Αρχαϊκής και Κλασικής εποχής της **Ιστορίας του Ελληνικού Έθνους – θα ψάξετε το ιερό με το όνομά του στα περιεχόμενα και στο index** (στη βιβλιοθήκη της Σχολής).

ΔΕΛΦΟΙ

11. Το ιερό του Απόλλωνα στους Δελφούς κατά τους γεωμετρικούς χρόνους (**Κατερίνα Ελεφάντη – Βασιλική Αρβανιτάκη**)
12. Το ιερό του Απόλλωνα στους Δελφούς κατά τους αρχαίους χρόνους (**Γιώργος Χειλάς – Ευσταθία Αθανασοπούλου, 21/12**)
13. Το ιερό του Απόλλωνα στους Δελφούς κατά τους κλασικούς χρόνους (**Μάριος Ζέκθι, 7/12**)
14. Το ιερό του Απόλλωνα στους Δελφούς κατά τους ελληνοιστικούς χρόνους ()
15. Το ιερό της Αθηνάς Προναίας στους Δελφούς (**Μαρία Εφραιμία Ραπανάκη**)

Βιβλιογραφία

Βαλαβάνης, Π., *Ιερά και Αγώνες στην αρχαία Ελλάδα: Ολυμπία, Δελφοί, Ισθμία, Νεμέα*, Εκδ. Καπόν, Αθήνα 2017 (στη βιβλιοθήκη της Σχολής).

Κολώνια, Ρ., *Το Αρχαιολογικό Μουσείο των Δελφών*, Ίδρυμα Λάτση, Αθήνα 2006 (στη βιβλιοθήκη της Σχολής και https://www.latsis-foundation.org/content/elib/book_13/delphoi_gr.pdf).

Morgan, C., *Athletes and Oracles. The Transformation of Olympia and Delphi in the Eighth Century B.C.*, Cambridge, 1990 (στη βιβλιοθήκη της Σχολής).

Morgan, C., The origins of pan-hellenism, στο: N. Marinatos - R. Hägg (επιμ.), *Greek Sanctuaries. New Approaches*. London, 1993, 18-44 (ολόκληρο το βιβλίο είναι αναρτημένο στο e-class).

Scott, M., *Delphi and Olympia: The Spatial Politics of Panhellenism in the Archaic and Classical Periods*, Cambridge University Press, 2010 (το δανείζετε από το γραφείο μου).

NEMEA

16. Το ιερό του Δία στη Νεμέα (Δήμητρα Αναστασοπούλου – Ιωάννα Αθηνά Δρένη, 7/12)

Βιβλιογραφία

Βαλαβάνης, Π., *Ιερά και Αγώνες στην αρχαία Ελλάδα: Ολυμπία, Δελφοί, Ισθμία, Νεμέα*, Εκδ. Καπόν, Αθήνα 2017.

Fontenrose, J., The hero as athlete, *CSCA (University of California Studies in Classical Antiquity)* 1 (1968), 73–104.

Morgan, C., The origins of pan-hellenism, στο: N. Marinatos - R. Hägg (επιμ.), *Greek Sanctuaries. New Approaches*. London, 1993, 18-44 44 (ολόκληρο το βιβλίο είναι αναρτημένο στο e-class).

Miller, St., *Νεμέα. Μουσείο και Αρχαιολογικός χώρος*, Ταμείο Αρχαιολογικών Χώρων και Απαλλοτριώσεων, Αθήνα 2005 (στη βιβλιοθήκη της Σχολής).

ΑΘΗΝΑ

17. Το ιερό στην Ακρόπολη της Αθήνας την εποχή των Πεισιστρατιδών (Κωστούλα Χριστοπούλου, 7/12)

18. Το ιερό στην Ακρόπολη της Αθήνας κατά τους ελληνιστικούς χρόνους (Βαρβάρα Δευτεραίου - Γεωργία Αγγέλου, 12/12)

(Επίσης, Βαλαβάνης, Δραματικοί αγώνες και αρχιτεκτονική στη νότια κλιτύ της Ακρόπολης: αναρτημένο στο e-class)

Βιβλιογραφία

Hurwit, J. M., *The Athenian Acropolis: History, Mythology, and Archaeology from the Neolithic Era to the Present*, Cambridge 1999 (το δανείζετε από εμένα).

Η Αρχαιολογία της πόλης των Αθηνών

(https://archaeologia.eie.gr/archaeologia/gr/02_DELTIA/Acropolis.aspx)

ΙΕΡΑ – ΘΕΡΑΠΕΥΤΗΡΙΑ

19. Το ιερό του Ασκληπιού στην Κω (Πηνελόπη Ραυτοπούλου - Μπίλια Χρύσα, 21/12)

Pollitt, J. J., *Η τέχνη στην ελληνιστική εποχή*, Εκδόσεις Παπαδήμα, Αθήνα 2004.

Μποσνάκης (αναρτημένο στο e-class)

20. Το ιερό του Ασκληπιού στην Αθήνα (Θωμάς Καπνιάς – Ηλίας Τζουβάρας, 7/12)

Aleshire, S.B., *The Athenian Asklepieion: the people, their dedications, and the inventories*, Gieben, Amsterdam 1989.

Παπαθανασόπουλος, Θ.Γ., *Το ιερό και το θέατρο του Διονύσου*, Εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα 1993.

21. Το ιερό του Ασκληπιού στην Επίδαυρο κατά την κλασική περίοδο (Μιχαέλα Βασιλικού, 21/12)

Καββαδίας, Π., *Το ιερό του Ασκληπιού στην Επίδαυρο και η θεραπεία των ασθενών*, Εκδ. Οδ. Χατζόπουλος & ΣΙΑ Ο.Ε., Αθήνα 2003.

Λαμπρινουδάκης, Β., (επιμ.), *Το Ασκληπιείο της Επιδαύρου. Η έδρα του θεού γιατρού της αρχαιότητας*, Αθήνα 1999.

Επίσης, άρθρα Β. Λαμπρινουδάκη και Α. Σφυροέρα στο Αρχαιολογικό Έργο στην Πελοπόννησο (https://ham.uop.gr/images/aepel1_all_final.pdf, http://ham.uop.gr/images/aepel2_full.pdf)

22. Το ιερό του Ασκληπιού στην αρχαία Γόρτυνα Αρκαδίας ()

Μητροπούλου Ε., *Λατρεία Ασκληπιού και Υγείας στην Αρκαδία*, Βιβλιοθήκη των Ελλήνων, Αθήνα 2001.

Σταυρόπουλος Γ. Σ., *Τα Ασκληπιεία της Πελοποννήσου*, Εκδόσεις Αίολος, Πάτρα 2000.

ΙΕΡΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑΚΩΝ/ΧΘΟΝΙΩΝ ΛΑΤΡΕΙΩΝ

Burkert, W., *Μυστηριακές λατρείες της αρχαιότητας*, Εκδόσεις Καρδαμίτσα, Αθήνα 1997.

Λεβέντη, Ι. – Μητσοπούλου, Χ. (επιμ.), *Ιερά και λατρείες της Δήμητρας στον αρχαίο ελληνικό κόσμο. Πρακτικά Επιστημονικού Συμποσίου. Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας. Τμήμα Ιστορίας, Αρχαιολογίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας. Βόλος 4-5 Ιουνίου 2005*, Βόλος 2010.

23. Το ιερό της Δήμητρας και της κόρης στην Ελευσίνα κατά τους γεωμετρικούς και αρχαϊκούς χρόνους ()

24. Το ιερό της Δήμητρας και της Κόρης στην Ελευσίνα στους κλασικούς χρόνους (Διονύσης Γαλανόπουλος – Ελένη Παγώνη, 7/12)

Βιβλιογραφία για Ελευσίνα

Cosmopolous, M. B., *The Sanctuary of Demeter at Eleusis. The Bronze Age*. Volumes I & II, Library of the Archaeological Society at Athens, Athens 2014.

Mitsopoulou, Chr., The Eleusinian Processional Cult Vessel. Iconographic Evidence and Interpretation, στο: Haysom M. & Wallensten J. (επιμ.), *Current Approaches to Religion in Ancient Greece. Papers presented at a symposium at the Swedish Institute at Athens, 17–19 April 2008*, Athens, Acta Instituti Atheniensis regni Sueciae, Series in 8°, 21, Stockholm 2011, 189-226.

Παπαγγελή, Κ., *Ελευσίνα. Ο Αρχαιολογικός χώρος και το Μουσείο*, Ίδρυμα Λάτση, Αθήνα 2002 (latsis-foundation.org/content/elib/book_10/elefsis_gr.pdf).

Επίσης, <https://www.efada.gr/en-us/Archaeological-Sites-Monuments/Eleusis>

Petridou (άρθρο αναρτημένο στο e-class)

25. Το ιερό της Δήμητρας και της Δέσποινας (Κόρης) στη Λυκόσουρα της Αρκαδίας (Δημοσθένης Τάγκας, 14/12)

Baleriaux, J., *Arcadian landscapes: places of meaning. The religious topography of Arcadia, from the end of the Bronze Age to the early imperial period* (διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης), Οξφόρδη 2015.

(https://www.academia.edu/21761264/Religious_Landscapes_Places_of_Meaning_The_Religious_Topography_of_Arcadia_From_the_End_of_the_Bronze_Age_to_the_Early_Imperial_Period)

26. Το ιερό της Δήμητρας στο Δίον της Μακεδονίας (Αναστασία Δούση, 14/12)

Πινγκιάτογλου, Σ., *Δίον. Το ιερό της Δήμητρας*, Studio University Press, Θεσσαλονίκη 2015.

27. Το ιερό των Μεγάλων Θεών στη Σαμοθράκη (Μιχάλης Κραουνάκης, 12/12)

Lehman, K., *Samothrace: A Guide to the Excavations and the Museum*. Institute of Fine Arts of New York, 1998 (και σε ελληνική μετάφραση).

Gočeva, Z., *Le culte des Grands Dieux de Samothrace à la période hellénistique*, *Kernos* 15, 2002.

Guettel Cole, S., *Theoi Megaloi: The Cult of the Great Gods at Samothrace*, Leiden: Brill 1984.

Μάτσας, Δ., http://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=2510

Επίσης, <https://www.samothrace.emory.edu/passage-and-perception-in-the-sanctuary-of-the-great-gods-samothrace-visualization-and-animation/>

28. Τα ιερά των Καβείρων στον ελλαδικό χώρο (Βασίλειος Τουρσίδης, 12/12)

Beekes, R.S.P., The origin of the Kabeiroi, *Mnemosyne*, 57.4 (2004), 465-477.
Kerenyi C., *Τα μυστήρια των Καβείρων*, εκδ. Πηλεός.

Καβείριο Λήμνου

Τσώτα, Ε., http://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=2594
Αρχαιολογία και Τέχνες 50 (Μάρτιος 1994), αφιέρωμα στη Λήμνο.

<https://www.archaiologia.gr/blog/2020/06/16/%CF%84%CE%BF-%CE%B9%CE%B5%CF%81%CF%8C-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%B2%CE%B5%CE%AF%CF%81%CF%89%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%BA%CE%B1%CE%B2%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE-%CE%BB/>

Καβείριο Θήβας

Braun, K. - Haevernick, T.E., *Bemalte Keramik und Glas aus dem Kabirenheiligtum bei Theben*. Das Kabirenheiligtum bei Theben IV, Berlin: De Gruyter 1981.

Heyder, W. - Mallwitz, A., *Die Bauten im Kabirenheiligtum bei Theben*. Das Kabirenheiligtum bei Theben II, Berlin: De Gruyter 1978.

Οικονόμου Δ., Θηβαϊκό Καβείριο, στο: *Αρχαία θέατρα της Στερεάς Ελλάδας*, Αθήνα: Διάζωμα 2013, 52-62.

Παπαχατζής Ν., *Παυσανίου Ελλάδος Περιήγησις*, Βοιωτικά, Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1981.

Schachter A., *Cults of Boeotia*, London 1994.

Wolters, P. - Bruns, G., *Das Kabirenheiligtum bei Theben*. Das Kabirenheiligtum bei Theben I, Berlin: De Gruyter 1940.

Επίσης <https://topostext.org/place/383233Skab> και

<https://www.mthv.gr/el/pera-apo-to-mouseio/peripatos-sti-boiotia/ihero-ton-kabiron/>

ΙΕΡΑ-ΜΑΝΤΕΙΑ

Χρήσιμο άρθρο για όλα τα θέματα των μαντείων

Parker, R., 'Greek States and Greek Oracles', στο: P. Cartledge - F.D. Harvey (επιμ.), *Cruce: Essays presented to G.E.M. de Ste Croix on his 75th Birthday*, Duckworth in association with Imprint Academic, London 1985, 298-326.

29. Το ιερό του Δία στη Δωδώνη: το μαντείο των ήχων (**Πέτρος Αντωνιάδης, 21/12**)

Δάκαρης Σ., Βοκοτοπούλου, Ι., Χρηστίδη Φ. Α., *Χρηστήρια ελάσματα της Δωδώνης: των ανασκαφών Δ. Ευαγγελίδη I: Επιγραφές 1-2220 & II: Επιγραφές 2221-4216*, Athens 2013

Chapinel (άρθρο αναρτημένο στο e-class)

Παπαδοπούλου – Βασιλείου, Μολύβδινα ελάσματα Δωδώνης (άρθρο αναρτημένο στο e-class)

Δάκαρης, Σ., *Δωδώνη*. Υπουργείο Πολιτισμού. Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων, Αθήνα 2000.

Δάκαρης, Σ. Ι., *Ανασκαφή Δωδώνης*, ΠΑΕ 1969, 1983-1984 και 1990-1993, 1995, 1998 (Για τα ΠΑΕ: Πρακτικά Αρχαιολογικής Εταιρείας, βλ.

<https://www.archetai.gr/index.php?p=content§ion=1&id=20&lang=el> – σε έντυπη μορφή βρίσκονται στη βιβλιοθήκη της Σχολής).

Parke, H.W., *The oracles of Zeus. Dodona. Olympia*. Ammon, Oxford 1967

(<https://archive.org/details/HerbertW.ParkeTheOraclesOfZeus.DodonaOLYMPIAAMMON1967>)

30. Το ιερό του Αμφιαράου στον Ωρωπό (**Ιωάννης Λυμπερόπουλος - Χριστόφορος Αυγερινός, 21/12**)
Πετράκιος, Β.Χ., *Ὁ Ὄρωπος καὶ τὸ ἱερόν, τοῦ Ἀμφιαράου*. Βιβλιοθήκη τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας 63, Αθήνα 1968.
31. Το Νεκρομαντείο στον Αχέροντα (**Γεωργία Κόλλια, 12/12**)
<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/eulimene/article/view/32828/24941> με εκτενή βιβλιογραφία)

ΑΛΛΑ ΙΕΡΑ

32. Το ιερό του Απόλλωνα στον Θέρμο της Αιτωλίας
Βικάτου, Ο., *Το Ιερό του Απόλλωνος στον Θέρμο Αιτωλίας. Οδηγός Αρχαιολογικού Μουσείου Θέρμου*, Αγρίνιο: ΥΠ.ΠΟ.Α., Εφορεία αρχαιοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδος 2015.
Παπαποστόλου, Ι. Α., *Το Ιερό του Θέρμου στην Αιτωλία. Ιστορία- Μνημεία- Περιήγηση στον χώρο*, Αθήνα: Η εν Αθήναις Αρχαιολογική Εταιρεία 2014.
33. Τα ιερά των Μακεδόνων στο Δίον κατά τους ελληνιστικούς χρόνους (εκτός από το ιερό της Δήμητρας)
Παντερμαλής, Δ., *Δίον. Η ανακάλυψη*, Εκδόσεις Αδάμ, Αθήνα 1999.
Πινηιάτογλου (βλ. παραπάνω) **Μόνο για τα γενικά σχετικά με το ιερό.**
34. Τα ιερά στη βόρεια κλιτύ της Ακρόπολης της Αθήνας (δανεισμός βιβλίου από το γραφείο μου).

ΑΛΛΑ ΘΕΜΑΤΑ

35. Οικονομία και πανελλήνια ιερά: το παράδειγμα της Δήλου και των Δελφών (Νικολέττα Παυλάκη,)
Peralta (άρθρο αναρτημένο στο e-class)
36. Σπήλαια αφιερωμένα στον Πάνα και τις Νύμφες στην Αττική: Αρχαιολογική και Αρχαιοακουστική προσέγγιση (άρθρο αναρτημένο στο e-class)
Yioutsos (άρθρο αναρτημένο στο e-class) (**Μυρτώ Πλατσή-Αργυρώ Αντωνοπούλου, 14/12**)
37. Τα ιερά στην Αρκαδία και η σημειολογία τους στον τοπικό ορίζοντα της αρχαιοελληνικής θρησκείας (**Ελένη Μίλκα, 12/12**)
Jost, M., 1994. The distribution of sanctuaries in civic space in Arkadia, στο: Susan E. Alcock & Robin Osborne (επιμ.), *Placing the gods. Sanctuaries and sacred space in ancient Greece*, Oxford, 217-230.
Cardete, M.C., 2018. 'Liminal Landscapes of Ancient Arcadia: the god Pan and panic sanctuaries', στο: K. Tausend (επιμ.), *Arkadien im Altertum. Geschichte und Kultur einer antiken Gebirgslandschaft*, Graz: Unipress Verlag, 197-212.
Alcock, S.E., 2011. Αρχαιολογίες της Μνήμης, στο S.E. Alcock (επιμ.), *Τοπία, μνημεία και αναμνήσεις*, Μτφρ. Α. Νικολόπουλος, εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα (στη βιβλιοθήκη της Σχολής).
Επίσης: <https://landscapeandmemoryinantiquity.wordpress.com/2020/09/28/the-network-of-sanctuaries-in-the-landscape-of-phigaleia/>

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΕΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

7/12	12/12	14/12	21/12
Αναστασοπούλου – Δρένη	Ανδρέου	Δούση	Αντωνιάδης
Γαλανόπουλος - Παγώνη	Δευτεραίου - Αγγέλου	Κρικρής-Ζερίτη	Βασιλικού
Ζέκθι	Κόλλια	Λιβιτσάνου-Λάτση	Λυμπερόπουλος-Αυγερινός
Καπνιάς - Τζουβάρας	Κραουνάκης	Μανιμάνης-Αντωνίου	Μιχαλακάκου
Κωστοπούλου	Μίλκα	Νταούλη - Σκλάβου	Ραυτοπούλου - Μπίλια
Φωτοπούλου	Τουρσίδης	Πλατσή - Αντωνοπούλου	Συργιάννη-Πασχάλη
Τόλη - Πετρόπουλου		Ελεφάντη-Αρβανιτάκη	Χειλάς – Αθανασοπούλου
Παυλάκη		Τάγκας	

Η εργασία της **Μ. Ε. Ραπανάκη** θα παρουσιαστεί στις **30 Νοεμβρίου**.

Ελένη Ζυμή
19/11/23